

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการปรับใช้หัตถกรรมจักสานผักตบชวา
ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

Guideline for Development Creative Tourism Through Adapter Using Hyacinth Handicraft
in Muang District , Phayao Province , Thailand

พิศาล แก้วอยู่¹ ประภอบศิริ ภัคดิพนิน¹

¹สาขาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

19 หมู่ 2 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา 56000

เบอร์โทรศัพท์ 081-6885413 Email: pisar_n@hotmail.com

บทคัดย่อ

จากการศึกษา เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการปรับใช้หัตถกรรมจักสานผักตบชวาในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวา 2)ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อแนวทางการปรับใช้หัตถกรรมจักสานผักตบชวาด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ 3)หาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการปรับใช้หัตถกรรมจักสานผักตบชวา มีกลุ่มประชากร 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้จักสานผักตบชวา จำนวน 12 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และอภิปรายกลุ่ม 2)กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 150 คน เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม 3)กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องภาครัฐและเอกชน จำนวน 14 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และอภิปรายกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า 1)ด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ฯ พบว่ากลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวาที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกมีทั้งหมด 4 กลุ่ม ส่วนใหญ่นำผักตบชวาในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตหัตถกรรมจักสานผักตบชวา ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ประมาณ 5-10 คน โดยมีประชาชนชาวบ้านคอยให้คำแนะนำระหว่างการทำกิจกรรมประมาณ 5-6 คนอยู่เป็นประจำกับกิจกรรมการทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผักตบชวาที่ในแต่ละแห่งได้คัดเลือกผลิตภัณฑ์เด่นพร้อมที่จะยกระดับเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยในระหว่างการทำกิจกรรมทางท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวสามารถพักผ่อนในที่พักอาศัยของกลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวาได้ 5-10 คนต่อการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง 2)ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยว พบว่าด้านการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้สภาพแวดล้อมชุมชนอยู่ในสภาพดั้งเดิมมีความต้องการมากที่สุด ด้านนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์/นักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม นักท่องเที่ยวมีความต้องการใช้เวลาทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนอย่างอิสระมีมากที่สุด ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้ชุมชนมีรายการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายเพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวมีมากที่สุด ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงาน และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้

ธุรกิจนำเที่ยวพัฒนารายการนำเที่ยวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของชุมชนมีมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้ชุมชนมีอัยาศัยที่ดี และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อนักท่องเที่ยวระหว่างการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความต้องการสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และปลอดภัยต่อการรองรับนักท่องเที่ยวได้เหมาะสมมีมากที่สุด 3) ด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ฯ พบว่าควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้คงอยู่เดิม พัฒนารูปแบบกิจกรรมการทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานผักตบชวาให้หลากหลาย พร้อมกับบริหารจัดการขีดจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแต่ละแห่งได้ไม่เกิน 10 คน เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเข้าถึงวัฒนธรรม และสามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ต่างๆได้อย่างอิสระ และใกล้ชิดวัฒนธรรมมากขึ้น ท้ายสุดหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ภาคธุรกิจทางการท่องเที่ยวควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ชุมชน พร้อมกับสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต่อไปอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, แนวทางการพัฒนาหัตถกรรมจักสานผักตบชวา, ศักยภาพท้องถิ่น,

Abstract

The study entitled “Guideline for Development Creative Tourism Through Adapter Using Hyacinth Handicraft in Muang District , Phayao Province , Thailand” aimed to study the potentiality of Group handicraft Through Adapter Using Hyacinth Handicraft to investigate the tourists’ behavior towards their needs of adapting water- hyacinth handicraft for creative tourism development and to seek for the guideline for development creative tourism through adapter using

hyacinth handicraft Data collection was done through the 3 groups of population; 1) 12 members from water-hyacinth handicraft group by using an interview and a focus group 2) 150 tourists by using a questionnaire 3) 14 people from the government and private sectors by using an interview and a focus group. The findings were as follows: 1) Regarding to the potential of Creative Tourism, it was found that there were 4 groups selected from the criteria. Most of them used water-hyacinth to produce the handicraft works. They could accommodate the creative tourists for 5-10 people. There are 5-6 local experts who live there and can suggest the tourists while they do the activities. From, outstanding products which can be upgraded to be the tourism activities. The tourists can stay overnight with the group members for 5-10 persons for each trip. 2) Regarding to the needs of the tourists: In terms of the use of tourism resources available in the community aspect; the tourists needed the community environment remain into an original condition the most. In terms of the Creative Tourism aspect, the Niche Tourists needed to spend their time for tourism activities with the community independently the most. In terms of the Creative Tourism activities, they needed the community create a variety of tourist activities for the tourists' choices the most. In terms of the support from the organization and related business, the tourists needed the tour agencies developed their tour programs to be consistent with community's lifestyles, local wisdoms, and culture the most. In terms of the community participation, the tourists needed the community to have friendship and proper behavior towards the tourists while doing the activities in the community. In terms of the facilities in the tourism resources, the tourists needed the geographic environment which can facilitate for the tourism activities and safety for serving the tourists the most. 3) Regarding to the guidelines of creative tourism, it was suggested that the conservation on tourism resources of culture should be aware of and maintained. There should have a various kinds of water-hyacinth products with the limitation of the tourists accommodation for not over than 10 people for each village because the tourists can reach the culture, make conversation and exchange and share experiences independently as well

as getting closed to the culture more increasingly. In addition, the government, private sectors and related business should participate in developing the community, including products and services to be consistent and sustainable with the Creative Tourism.

Keywords: Creative Tourism, Guideline for Development Hyacinth Handicraft, Capability Local

1. บทนำ

ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายที่มีชื่อเสียงในภูมิภาคเอเชีย ทั้งทรัพยากรทางด้านธรรมชาติ และวัฒนธรรม ซึ่งในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ก่อให้เกิดรายได้และพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของแหล่งได้อย่างมหาศาล ก่อให้เกิดการสร้างงาน อาชีพในชุมชน ลดการโยกย้ายถิ่นฐาน และเป็นการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านสินค้าและบริการต่างๆ พร้อมทั้งยังเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนเล็งเห็นคุณค่า ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติของท้องถิ่น [2] แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 กล่าวตอนหนึ่งว่า การปรับโครงสร้างภาคบริการ ให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มกับสาขาบริการที่มีศักยภาพ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม โดย บริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุล และยั่งยืน ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงความสมดุลและความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพ และเพียงพอ และบูรณาการการท่องเที่ยว ให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งสาขาการผลิตและการบริการอื่นๆ [4] จังหวัดพะเยา มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายที่เป็นจุดดึงดูด หรือสร้างความสนใจให้กับนักท่องเที่ยว หากมีกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆในรอบ 12 เดือน ซึ่งจะส่งผลทำให้จังหวัดพะเยากลับมาเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอีกครั้ง ส่วนหนึ่งได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) โดยยกระดับมาตรฐานตามผลิตภัณฑ์ชุมชน และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนในจังหวัดพะเยา [3] จากข้อมูลสำรวจข้อมูลทางการท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา พบว่าภาพรวมของปัญหาหลัก คือ ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อำเภอเมืองพะเยาเป็นอำเภอที่มีความต้องการพัฒนาในด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด โดยประสบปัญหาด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันมีฝักตบขวาในกว๊านพะเยาเพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้ ทัศนียภาพดูเสื่อมโทรม และขาดจุดเด่นด้านการท่องเที่ยว [1] ซึ่งกลุ่มหัตถกรรมจักสานฝักตบขวาในขอบเขตของการศึกษา ส่วนใหญ่นำ

ผักตบชวาในกว๊านพะเยาทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ ซึ่งเป็น การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ลด ต้นทุน สร้างอาชีพจากการเก็บผักตบชวา และเป็นการขจัดมลภาวะ สร้างภูมิทัศน์ที่ดีต่อกว๊านพะเยาที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมสำคัญของจังหวัดพะเยา ผักตบชวาในกว๊านพะเยา เองมีลักษณะเด่นที่ เหนียว แน่น สีของผักตบชวาจะมีสีแทน(เหลือง) สวยงาม ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ ในแต่ละเดือนจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามา ท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวที่มาจากบริษัทนำเที่ยว และ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวด้วยตนเอง เป็นต้น จาก ที่กล่าวมาข้างต้น เล็งเห็นได้ว่าการสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ผ่านผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวา จะสามารถสร้าง มูลค่าเพิ่ม และยกระดับให้กับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานผักตบชวา ชุมชนให้เป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดย สามารถทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวภายในจังหวัดพะเยาได้นานขึ้น นำไปสู่กระจายรายได้สู่ชุมชนเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งเป็นการ จัดการความเสี่ยงด้านปัญหาผักตบชวาในกว๊านพะเยาที่บดบังทัศนีย ภาพ และสามารถพลิกผันวิกฤตจากผักตบชวาที่เป็นภัยคุกคามต่อ กว๊านพะเยาอย่างต่อเนื่อง ให้เกิดโอกาสทางการท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าเป็น การรักษาวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาชุมชนดั้งเดิม และเป็นการ เชื่อมโยงวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาชุมชนเข้ากับแหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติได้อย่างเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ท้ายสุดจะสามารถ ยกระดับให้กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของกลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวาในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัด พะเยา
- 2) เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อแนว ทางการปรับใช้หัตถกรรมจักสานผักตบชวาด้วยการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
- 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการปรับใช้หัตถกรรมจักสานผักตบชวาในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

3. ทฤษฎี กรอบแนวคิดการวิจัยและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) [2] ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ 1.ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความ ผูกพันระหว่างกัน 2.การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม 3.มีความ เข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว 4. ประสบการณ์การมีส่วนร่วม 5.มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ ส่งผ่าน-ส่งต่อระหว่างกัน 6.เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม 7.นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเอง

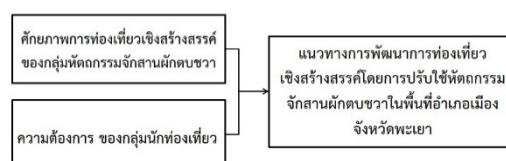
และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 8.ความจริงแท้ทั้งในขบวนการ การผลิตและผลิตภัณฑ์,ประสบการณ์จริง 9.จดจำประทับใจ,เข้าใจ 10. การท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง

วิยะดา เสรีวิชัยสวัสดิ์ [5] ได้บอกถึงคุณลักษณะของ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตภาคเหนือตอนบนของ ประเทศไทยคือ 1.การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2.การใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่ 3.การจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มเล็ก 4.การเรียนรู้ สร้างสรรค์ 5.การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ภูริวัจน์ เดชอุ่ม [8] กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ ประกอบไปด้วย 1. นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2. มิติ และปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จากแนวคิดในการพัฒนา/การจัดการการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ ประกอบกับทฤษฎี หลักเกณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ในประเทศไทยข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบใน การที่จะเกื้อหนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการ ปรับใช้หัตถกรรมจักสานผักตบชวาในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัด พะเยา ควรประกอบไปด้วยคือ 1.การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มี อยู่ในชุมชน 2.นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์/นักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม 3.กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 4.การสนับสนุนจาก หน่วยงาน และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง 5.การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 6.สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินงาน

การวิจัยในครั้งนี้มีการดำเนินงานวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธี วิจัยแบบผสมผสาน (mixed method research) คือการใช้ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และระเบียบ วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

เครื่องมือวิธีการวิจัย ประกอบไปด้วย 1) สมาชิกกลุ่ม หัตถกรรมจักสานผักตบชวาทั้งหมด 13 กลุ่มหัตถกรรมจักสาน ผักตบชวาที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดสินค้า OPC ปี 2555 (Phayao OTOP Product Champion 2012) ระดับ 3-4 ดาว ด้านงาน หัตถกรรมประเภทผักตบชวา โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่ม หัตถกรรมจักสานผักตบชวาที่ครอบคลุมลักษณะของการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ โดยประกอบไปด้วย 1.ด้านความต้องการ และสมัครใจ

ของกลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวา 2.มีพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว 3.มีปราชญ์ชุมชน หรือคนในชุมชนอยู่ในกลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวาเป็นประจำ 4.มีการอบรมทฤษฎีและเกิดการกระจายรายได้สู่สมาชิก 5.มีกระบวนการผลิตหัตถกรรมจักสานผักตบชวาครบทุกขั้นตอน 6.มีกระบวนการผลิต หรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สร้างความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว และทรัพย์สิน 7.มีการใช้ทรัพยากร หรือวัตถุดิบในกระบวนการผลิตภายในแหล่งชุมชน 8.กลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวามีลักษณะอ้อยาคัย และความเป็นมิตรต่อบุคคล หรือนักท่องเที่ยว พบว่ามี 4 แห่งที่เข้าเกณฑ์การคัดเลือก โดยศึกษาการสัมภาษณ์เชิงลึก สมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวาทั้งหมด 4 กลุ่ม 2) นักท่องเที่ยวชาวไทย กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากโคเฮน (1987) [7] โดยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูป G Star Power คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้เท่ากับ 120 ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 150 เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental Sampling) ใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยว โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนผ่านวัฒนธรรมท้องถิ่น และข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว การแปลผลแบ่งออกเป็น 5 ระดับ แต่ละระดับมีค่าคะแนนต่างกัน 0.8 คะแนน คือ ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับความต้องการมากที่สุด 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับความต้องการมาก 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับความต้องการปานกลาง 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับความต้องการน้อย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับความต้องการน้อยที่สุด 3)หน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน และวิสาหกิจชุมชน คือ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยาสภาวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา วิทยาลัยอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 ตำบลสันป่าม่วง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7,8 ตำบลบ้านสาใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลบ้านต้า พร้อมทั้งประธานกลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวา 4 กลุ่ม แห่งละ 1 คน รวมทั้งหมด 11 คน ตรวจสอบค่าดัชนี และความสอดคล้องของข้อมูล (IOC) ประกอบกับระดับความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ฯ

5. ผลการศึกษา/การทดลอง

5.1 ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวาในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

จากการศึกษาด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวาในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวาที่ครอบคลุม และเอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า กลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวาที่เข้าเกณฑ์การคัดเลือกมี 4 แห่ง ประกอบไปด้วย 1.กลุ่มสหกรณ์พัฒนาอาชีพสตรี ต.สันป่าม่วง 2. กลุ่มผักตบชวาบ้านสันบัวบก ต.บ้านสา 3. กลุ่ม

จักสานผักตบชวาบ้านห้วยเคียนเหนือ ต.บ้านต้า 4. กลุ่มจักสานผักตบชวา บ้านจิวเหนือ ซึ่งผลการศึกษา มีดังนี้

ด้านการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนพบว่า กลุ่มสหกรณ์พัฒนาอาชีพสตรี ต.สันป่าม่วง กลุ่มผักตบชวาบ้านสันบัวบก ต.บ้านสา กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านห้วยเคียนเหนือ ต.บ้านต้า และกลุ่มจักสานผักตบชวา บ้านจิวเหนือ ส่วนใหญ่นำผักตบชวา หรือวัตถุดิบในการผลิตหัตถกรรมจักสานผักตบชวาในจังหวัดพะเยา ซึ่งผักตบชวาของจังหวัดพะเยาจะมีลักษณะเด่นกว่าผักตบชวาในพื้นที่อื่น อาทิ มีสีเหลืองเข้ม มีความเหนียวแน่น เป็นต้น ซึ่งวัตถุดิบเหล่านี้จะมีคลังเก็บไว้ใช้ได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้บางแหล่งเมื่อขาดวัตถุดิบ หรือยอดสั่งซื้อผลิตภัณฑ์มีมาก จำเป็นจะต้องสั่งซื้อวัตถุดิบต่างพื้นที่ อาทิ จังหวัดนครปฐม เป็นต้น เพื่อสามารถผลิตได้พอต่อยอดสั่งซื้อ แต่อย่างไรก็ตามทางกลุ่มหัตถกรรมจะนำวัตถุดิบจากต่างพื้นที่มาใช้ในกระบวนการผลิตบางขั้นตอนเท่านั้น ซึ่งผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นยังจำเป็นต้องใช้วัตถุดิบในพื้นที่จังหวัดพะเยา เพราะเนื่องด้วยคุณภาพที่เหนียวแน่น และการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบของจังหวัดพะเยามีมากกว่าที่อื่น

ด้านนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์/นักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม พบว่า กลุ่มสหกรณ์พัฒนาอาชีพสตรี ต.สันป่าม่วง กลุ่มผักตบชวาบ้านสันบัวบก ต.บ้านสา กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านห้วยเคียนเหนือ ต.บ้านต้า และกลุ่มจักสานผักตบชวา บ้านจิวเหนือ ส่วนใหญ่สามารถรับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ประมาณ 5-10 คน โดยมีปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำระหว่างการทำกิจกรรมจักสานผักตบชวาประมาณ 3-5 คนอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้ปัจจัยในการรองรับอัตราจำนวนของนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในกลุ่มหัตถกรรมว่ามีจำนวนการสั่งสินค้าจากลูกค้ามากหรือน้อย นอกจากนี้ยังพบว่านักท่องเที่ยวที่มาทำบริษัทนำเที่ยวบางกลุ่มที่ประสงค์จะใช้เวลาทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แต่ไม่สามารถทำกิจกรรมได้เนื่องจากมีขีดจำกัดทางด้านเวลาจากรายการนำเที่ยวของบริษัทนำเที่ยว ซึ่งแนวทางการพัฒนาควรมีระบบการบริหารจัดการการทำกิจกรรมของกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการประยุกต์กิจกรรมที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มาทำบริษัทนำเที่ยวได้

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า กลุ่มหัตถกรรมจักสานส่วนใหญ่ส่วนใหญ่ได้คัดเลือกลักษณะของผลิตภัณฑ์ผักตบชวาที่เป็นเอกลักษณ์เพื่อรองรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการผลิตหัตถกรรมจักสานผักตบชวาไว้ดังนี้ คือ กลุ่มสหกรณ์พัฒนาอาชีพสตรี ต.สันป่าม่วง ประกอบด้วย 1.หัตถกรรมจักสานกระเป๋าลายเมล็ดข้าว 2.หัตถกรรมจักสานกระเป๋าม้าผักตบชวา 3.หัตถกรรมจักสานกระเป๋าลายพิรุณ 4.หัตถกรรมจักสานกระเป๋าลายคุณ 5.หัตถกรรมจักสานหมวกลายเมล็ดข้าว 6.หัตถกรรมจักสานกระเป๋าลายหมาลูก 7.หัตถกรรมจักสานกระเป๋าลายแมงมุม กลุ่มผักตบชวาบ้านสันบัวบก ต.บ้านสา ประกอบด้วย 1.หัตถกรรมจักสานกระเป๋าสีเหลืองผ้า

ผักตบชวา 2.หัตถกรรมจักสานกระเป๋าส่งเงินผักตบชวา 3. หัตถกรรมจักสานกระเป๋าส่งเครื่องสำอางผักตบชวา 4.หัตถกรรมจักสานหมวกผักตบชวา 5.หัตถกรรมจักสานถังขยะผักตบชวา 6. หัตถกรรมจักสานกระถางดอกไม้ผักตบชวา กลุ่มจักสานผักตบชวา บ้านห้วยเคียนเหนือ ต.บ้านต้า ประกอบไปด้วย 1.หัตถกรรมจักสานไถ่จิวข้าวไร่ผักตบชวา 2.หัตถกรรมจักสานไถ่กลองกระดาดขมิ้น ผักตบชวา 3.หัตถกรรมจักสานไถ่กระเจาดผักตบชวา 4.หัตถกรรมจักสานไถ่กระบอกผักตบชวา 5.หัตถกรรมจักสานตะกร้าไถ่ ผักตบชวา 6. หัตถกรรมจักสานตะกร้าข้างผักตบชวา และกลุ่มจักสานผักตบชวา บ้านจิวเหนือ ประกอบไปด้วย 1.หัตถกรรมจักสานกระเป๋าส่งเงินผักตบชวา 2.หัตถกรรมจักสานกระเป๋าส่งพวงลายคิสตี้ผักตบชวา 3.หัตถกรรมจักสานกระเป๋าส่งตัวนอน ผักตบชวา 4.หัตถกรรมจักสานกระเป๋าส่งเม็ดมะยมผักตบชวา 5. หัตถกรรมจักสานกระเป๋าส่งเม็ดข้าวผักตบชวา

ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงาน และธุรกิจที่เกี่ยวข้องพบว่า เมื่อเกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างเต็มรูปแบบ กลุ่มหัตถกรรมจักสานส่วนใหญ่มีความต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนเรื่องกองทุนที่จะช่วยพัฒนาอย่างเหมาะสม คอยอบรมให้ความรู้ในการพัฒนาสินค้า พร้อมกับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างจริงจัง เป็นที่ปรึกษาด้านกลยุทธ์การตลาด การสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นรูปธรรม อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ท้ายสุดคือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างสอดคล้องต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นในเส้นทางเข้าถึงชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พบว่า กลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวาส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกระหว่าง 30-50 คน โดยมีจำนวนราษฎรผู้เชี่ยวชาญหัตถกรรมจักสานประจำอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เฉลี่ยประมาณ 5-10 คน อยู่เป็นประจำทุกวัน โดยมีการอบรมทรัพยากรในกลุ่มทุกเดือน พร้อมเปิดโอกาสให้สมาชิกมีหุ้นส่วนในกลุ่มหัตถกรรมจักสาน ผักตบชวา ซึ่งเมื่อเกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สมาชิกเหล่านี้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวได้อย่างอิสระ สามารถรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ปกติ โดยไม่มีผลกระทบ หรือหักค่าใช้จ่ายแต่อย่างใดเมื่อหักต้นทุนแล้ว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและความสะดวกในแต่ละช่วงเวลาส่วนบุคคล อาทิ การทำอาชีพทางการเกษตรในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวซึ่งเป็นอาชีพหลักของสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวา เป็นต้น

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวาส่วนใหญ่มีความสนใจในด้านพักผ่อนภายในที่อยู่อาศัยของประธานกลุ่ม และส่วนใหญ่กลุ่มหัตถกรรมจักสานจะสามารถรองรับการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้เฉลี่ยประมาณ 5-10 คน พร้อมกับมีพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 5-10 คนเช่นเดียวกัน โดยมีราษฎรผู้เชี่ยวชาญการจักสาน

ผักตบชวาประจำอยู่อย่างต่อเนื่อง นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาท่องเที่ยวได้ทุกวัน โดยเฉพาะกลุ่มสหกรณ์พัฒนาอาชีพสตรี ตำบลสันป่าม่วง มีพื้นที่สำหรับให้องค์ความรู้ทางด้านผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานผักตบชวาโดยจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชม และทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง

5.2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อแนวทางการปรับใช้หัตถกรรมจักสานผักตบชวาด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ด้านการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนพบว่า ความต้องการให้สภาพแวดล้อมชุมชนอยู่ในสภาพดั้งเดิมมีความต้องการมากที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$) รองลงมาคือ ความต้องการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน ที่มีระบบการรักษาความปลอดภัยที่ดี ในด้านชีวิต และทรัพย์สิน ($\bar{x} = 3.97$) ความต้องการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิต ภูมิปัญญา วัฒนธรรมของชุมชน ($\bar{x} = 3.90$) ความต้องการใช้วัสดุ หรือทรัพยากรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.83$) ความต้องการใช้วัสดุ หรือทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.68$) ตามลำดับ

ด้านนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์/นักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม พบว่า ความต้องการใช้เวลาทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนอย่างอิสระมีมากที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.86$) รองลงมาคือความต้องการทักษะ องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวกลับไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ($\bar{x} = 3.77$) ความต้องการจำนวนราษฎรชุมชนที่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวในการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ความต้องการมีส่วนร่วมในการช่วยออกแนวคิด หรือออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ชุมชน ($\bar{x} = 3.67$) ความต้องการเข้าไปร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวกับราษฎรท้องถิ่น หรือชุมชน โดยไม่ต้องติดต่อก่อนล่วงหน้า ($\bar{x} = 3.60$) ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ความต้องการให้ชุมชนมีรายการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวมีมากที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.92$) รองลงมาคือความต้องการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน ($\bar{x} = 3.89$) ความต้องการซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ทานได้ลงมือทำขึ้นเองกลับไปเป็นของที่ระลึกจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.88$) ความต้องการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.85$) ความต้องการราษฎรผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำระหว่างทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในชุมชน และ ความต้องการลงมือทำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ตามลำดับ

ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงาน และธุรกิจที่เกี่ยวข้องพบว่า ความต้องการให้ธุรกิจนำเพื่อพัฒนารายการนำเที่ยวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของชุมชนมีมากที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.04$) รองลงมาคือความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐ สนับสนุนการยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมให้เกิดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.98$) ความต้องการให้หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้ชุมชนพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และใกล้ชิดชุมชน และความต้องการให้ธุรกิจสินค้าที่ระลึก จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวร่วมทำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.92$) ความต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชน ($\bar{x} = 3.88$) ความต้องการให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งในการตกแต่ง หรือใช้ในสถานที่ประกอบการ ($\bar{x} = 3.79$) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พบว่า ความต้องการให้ชุมชนมีอัยอาศัยที่ดี และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อนักท่องเที่ยวระหว่างการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.05$) รองลงมาคือความต้องการให้ชุมชน หรือประชาชนชาวบ้านมีการแต่งกายที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.02$) ความต้องการให้ชุมชนเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นหลังใช้บริการทางการท่องเที่ยว เพื่อประเมินผลกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.98$) ความต้องการให้ชุมชนนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวไปช่วยพัฒนาท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.92$) ความต้องการให้ชุมชนใช้ภูมิปัญญา องค์ความรู้ของตนเองในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.88$) ความต้องการให้ชุมชนวางแผนและพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชน ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.86$) ตามลำดับ

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ความต้องการสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และปลอดภัยต่อการรองรับนักท่องเที่ยวได้เหมาะสมมีมากที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$) รองลงมาคือ ความต้องการพักผ่อน หรืออยู่อาศัยกับเจ้าของบ้าน หรือเจ้าของวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ระหว่างการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.04$) ความต้องการทำกิจกรรมในพื้นที่ที่มีประชาชนชุมชน หรือผู้คนประกอบอาชีพที่มีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาดั้งเดิมอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.02$) ความต้องการพื้นที่ที่เข้าถึงง่าย สะดวกในการติดต่อสื่อสาร และความต้องการป้ายสื่อความหมาย และป้ายบอกทางที่มีการออกแบบสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.96$) ตามลำดับ

5.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการปรับใช้หัตถกรรมจักสานผักตบชวาในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อด้านการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน ควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมให้คงเดิมอยู่ อาทิ การบริหารจัดการการใช้ผักตบชวาในกว๊านพะเยา หรือในจังหวัดพะเยาให้เพียงพอต่อการใช้งาน และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อ การขาดแคลนทรัพยากร พร้อมกับสร้างการบริหารจัดการด้านขีดจำกัดการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างสอดคล้องกับจำนวนประชาชนชาวบ้าน และพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อความยั่งยืน และถูกต้องตามลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น ท้ายสุดควรสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้กับชุมชน โดยการจัดประชุมเพื่ออบรมความรู้ด้านการท่องเที่ยวแก่ชาวบ้านจากผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนัก ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน นำไปสู่ความภาคภูมิใจ และการจัดการที่ถูกต้องโดยชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อด้านนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์/นักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มควรให้ความสำคัญกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยตนเองมากขึ้น สร้างความยั่งยืนของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะนี้ที่สามารถสร้างขีดจำกัดอัตรานักท่องเที่ยว เกิดผลกระทบต่อสภาพวิถีชีวิตของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสอดคล้องต่อจำนวนประชาชนชาวบ้านทางด้านหัตถกรรมจักสานผักตบชวาที่ส่วนใหญ่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 5-10 คน อีกทั้งนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะนี้มีอิสระในการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่อิสระมากที่สุด จึงสามารถนำไปสู่การเดินทางการท่องเที่ยวแบบซ้ำๆ ไม่รีบร้อน เกิดการเข้าถึงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างแท้จริงที่ยั่งยืน จากความสัมพันธ์ที่ระหว่างตัวนักท่องเที่ยวกับชุมชน นำไปสู่การกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ ท้ายสุดกลุ่มหัตถกรรมจักสานควรพัฒนารูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจากธุรกิจนำเที่ยวได้ เพื่อกระตุ้นนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้กลับมาท่องเที่ยวซ้ำด้วยการเดินทางมาด้วยตนเองอย่างอิสระ

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ควรให้ความสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวาที่คัดเลือกให้เป็นผลิตภัณฑ์หลักในการสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากกลุ่มหัตถกรรมจักสานที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก โดยแยกประเภทกิจกรรมจากกระบวนการผลิตหัตถกรรมจักสานผักตบชวาให้เกิดความหลากหลาย และสามารถสร้างทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวได้ เพราะนักท่องเที่ยวอาจมีความสนใจ หรือสามารถทำกิจกรรมเหล่านี้ได้เพียงบางขั้นตอน ซึ่งในระหว่างการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนควรเปิดโอกาสให้

นักท่องเที่ยวสามารถพูดคุย และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้อย่างอิสระ จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีจากการพูดคุยได้อย่างแท้จริง โดยมีเป็นเพียงการสอนทำหัตถกรรมจักสาน ผักตบชวาเท่านั้น เมื่อนักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อตัวชุมชน และความประทับใจ ความภูมิใจกับการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถนำผลงานตนเองกลับไปเป็นสินค้าที่ระลึกได้แล้วนั้น จะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวระลึกถึง และอยากกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งตัวนักท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อ ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงาน และธุรกิจที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับธุรกิจที่เกี่ยวข้องที่ควรพัฒนารูปแบบสินค้าและบริการให้สอดคล้อง หรือแทรกการบริการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เข้าไปยังรายการนำเที่ยว พร้อมแยกประเภทนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มให้ตรงตามประเภทของการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อีกทั้งธุรกิจนำเที่ยวที่มีบทบาทในการเอื้ออำนวยพานักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ควรมีลักษณะที่สอดคล้องต่อหลักการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างถูกต้อง โดยการอาจนำผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้รู้ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาจัดประชุม อบรม แก่ผู้ประกอบการภาคธุรกิจนำเที่ยว เพื่อให้เข้าใจถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างถูกต้อง และเข้าใจตรงกัน นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ถูกหลักวิธี และยั่งยืนระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนควรให้ความสำคัญกับบุคคลหรือเจ้าของวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญา ในด้านการสมัครใจ ทัศนคติ และความพร้อมที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว ควรสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับชุมชน พร้อมกับการสร้างการจัดการที่ได้อย่างเป็นเอกลักษณ์ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อาทิ การแต่งกายประจำถิ่น การใช้ประยุกต์ใช้ภาษาท้องถิ่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม เป็นต้น อีกทั้งควรมีการบริหารจัดการเวลาของปราชญ์ชุมชนที่ควรมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา ท้ายสุดชุมชน หรือเจ้าของวัฒนธรรมจะต้องสามารถบริหารจัดการ และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีมาตรฐานได้ด้วยตัวชุมชนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองจะเป็นหลักสำคัญที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดการตัดสินใจการเดินทางมาท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พร้อมกับ การกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง และยั่งยืนต่อไป

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อ ด้านด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญกับสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่มี

ความปลอดภัยในระหว่างการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว พร้อมเอื้ออำนวยต่อการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวระหว่างเจ้าของวัฒนธรรม และนักท่องเที่ยว อาทิ แสงสว่าง สภาพโครงสร้างของพื้นที่ การจัดเก็บอุปกรณ์หรือวัสดุต่างๆ ที่พร้อมไปถึงขอบเขตพื้นที่ที่เจ้าของวัฒนธรรมสามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง เป็นต้น สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งคือการปรับใช้ที่อยู่อาศัยของเจ้าของวัฒนธรรมให้เป็นที่พักแรมของนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ควรจัดขอบเขตพื้นที่ส่วนตัวอย่างชัดเจน เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวของเจ้าของที่อยู่อาศัย หรือครอบครัวของเจ้าของที่อยู่อาศัย และท้ายสุดเจ้าของวัฒนธรรมเอง หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ยังคงอยู่เดิม หรือพัฒนาให้สอดคล้องต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ และมีให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงวิถีชีวิตที่มีอยู่เดิม นำไปสู่การจูงใจนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เข้ามาท่องเที่ยวอย่างที่ยั่งยืนต่อไป

6. สรุปและการอภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพิ่งเริ่มเข้ามามีบทบาท หรือเป็นทิศทางใหม่ที่สามารถนำมาปรับใช้ในจังหวัดพะเยา และประเทศไทยได้อย่างมีศักยภาพ เพราะเนื่องด้วยวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และต้นทุนทางภูมิปัญญาของคนในชุมชนที่มีศักยภาพ สามารถนำมาปรับใช้เป็นการบริการทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พบว่าไม่รู้จัก หรือทราบถึงความหมายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อาจเป็นเพราะว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพิ่งเข้ามามีบทบาทในประเทศไทย อีกทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ยังไม่แพร่หลาย หรือถูกพัฒนาอย่างแท้จริง จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าถึงวัฒนธรรมในท้องถิ่นจากการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างใกล้ชิด เป็นเพียงการท่องเที่ยวโดยผิวเผิน ยังไม่ถูกยกระดับ หรือสร้างมูลค่าเพิ่มจากการสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขึ้นมา ยังพบอีกว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เคยเดินทางท่องเที่ยวโดยมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องต่อผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่พบว่า [5] การที่จะขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรผลักดันให้ธุรกิจนำเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการเฉพาะ การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน การพัฒนาความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของธุรกิจนำเที่ยว และภาคีเครือข่าย แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวได้มีข้อสังเกตที่ว่า นักท่องเที่ยวบางกลุ่มอาจไม่เข้าใจรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อาจทำให้เกิดความไม่ชอบ หรือทัศนคติที่ไม่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทำให้เกิดความเสียหายต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งขณะนี้การท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆก็สามารถรองรับ

นักท่องเที่ยวได้เดิมอยู่แล้ว หากพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะต้องพัฒนาให้ถูกต้อง และทำให้ดีด้วย ดังนั้นเองสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับจังหวัดพะเยาคือ สร้างความเข้าใจ ทศนคติที่ดี และความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างถูกต้องให้กับชุมชน และนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ เพื่อกระตุ้นภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างถูกต้อง และเข้าใจตรงกันระหว่างชุมชน และนักท่องเที่ยวต่อไป

พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในจังหวัดพะเยาสนใจกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาจเป็นเพราะว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวยังกว๊านพะเยา และนิยมรับประทานอาหารบริเวณริมกว๊านพะเยาซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงในจังหวัดพะเยา แต่มองในทางกลับกัน สภาพทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดพะเยามีศักยภาพเช่นกัน แต่อาจยังพัฒนาแต่เพียงฝั่งกว๊านทางทิศตะวันออก หรือฝั่งเมือง จึงทำให้วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นอยู่บริเวณริมกว๊านพะเยาฝั่งทางทิศตะวันตกไม่เกิดการพัฒนามาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวร่วมกัน อาจทำให้นักท่องเที่ยวไม่ทราบ และไม่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในละแวกริมกว๊านพะเยาได้อย่างทั่วถึง ซึ่งกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้ทำคือเพียงการถ่ายรูปกับแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น เล็งเห็นได้ว่ายังขาดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายในการรองรับนักท่องเที่ยว ประกอบกับปัญหาที่พบของกลุ่มนักท่องเที่ยวคือ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อความต้องการ และรองลงมาคือขาดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากผลข้างต้นเล็งเห็นได้ว่าจังหวัดพะเยายังขาดการยกระดับ และสร้างมูลค่าเพิ่มด้านวัฒนธรรมที่มีอยู่มาสร้างเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว สอดคล้องต่องานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนริมกว๊านพะเยาฝั่งตะวันตกพบว่า [6] ชุมชนริมกว๊านพะเยามีความต้องการในระดับมากที่สุด ที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของชุมชนทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวที่มีความต้องการพัฒนาเป็นอันดับแรก อาจเนื่องมาจากการที่สิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะดึงดูดให้ผู้มาเยือนได้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง ที่จะทำให้ผู้มาเยือนได้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดีระหว่างชุมชนและผู้มาเยือน ทำให้เกิดความประทับใจต่อกัน อีกทั้งการพัฒนาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีความต้องการมากที่สุดในลำดับต่อมา ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าจากศักยภาพที่ประเมินอยู่ในระดับปานกลาง อาจก่อให้เกิดความไม่พร้อมเท่าที่ควรในการรองรับ และเอื้ออำนวยต่อผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยว ซึ่งจากผลที่กล่าวมาข้างต้นเล็งเห็นได้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชนควรสนับสนุน และพัฒนาด้านทุนทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิด

เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ และสิ่งสำคัญของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกควรพัฒนาให้สอดคล้องต่อสภาพพื้นที่ หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ และสร้างความน่าสนใจในกลุ่มผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยวต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะต่อการนำไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนสามารถนำงานวิจัยชิ้นนี้ไปปรับใช้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชนให้เกิดเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2. การวิจัยในครั้งต่อไปควรให้ความสำคัญด้านการบริหารจัดการ และการตลาด ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

8. กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนอาจารย์สาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยพะเยาทุกท่าน ที่ให้การแนะนำ และข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยชิ้นนี้

9. เอกสารอ้างอิง

- [1] สุขทัย พงศ์พัฒนศิริ, “โครงการศึกษาสภาวะสำรวจต้นทุนศักยภาพและทิศทางการพัฒนาจังหวัดพะเยา”, มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา, หน้า4-84, 2552.
- [2] องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) และคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา,โครงการต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า1,5, 2555.
- [3] สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพะเยา, “วิเคราะห์ศักยภาพและปัญหาของจังหวัดพะเยา 2553-2559”, หน้า 9, 2552.
- [4] สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559, กรุงเทพมหานคร, หน้า75.
- [5] วิยะดา เสรีวิชัยสวัสดิ์, “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์”, ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สังคมศาสตร์, สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย, หน้า 220,218,234, 2554.

- [6] สาวิตรี ฤทธา, “แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนริมกว๊านพะเยาฝั่งตะวันตก” ,หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว, คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา, หน้า75,97, 2556.
- [7] Jacob cohen, “Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences”, 1987.
- [8] ภูริวัจน์ เดชอ่อม, “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรอบแนวคิดสู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย”, คณะมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร, วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, หน้า344,345, 2556.